Reflexe ale Imperiului Habsburgic în cărțile vechi românești din Biblioteca Universității din Pitești

Tudorița RĂBIGAN, Dana STANA

Biblioteca Universității din Pitești
University Library of Pitești
Personal e-mails: cora_tud@yahoo.com, danastana75@yahoo.com

Reflexes of the Habsburg Empire in the old Romanian books from University Library of Pitești

Habsburg Empire presented interest for the great spirits through cultural heritage reflected on Romanian territory. Although disappeared from point of view institutionalized, the exploration and evaluation of the dimensions, still incites discussion in defining cultural profile identity.

Volumes identified in University Library of Pitesti allowed us, an expertise, valorization and promotion them. The writing, the printing and binding art of each book have expanded the research and have allowed realise a catalog and a permanent exhibition inside the reading room of the library.

We had been surprised to the discover unity in diversity, regarding religious side and the use of two volumes since those times until today, in the theology students' religious songs from Pitesti.

Keywords: Habsburg Empire, printings, Old Romanian book, research, library.

Investigarea elementelor de sorginte habsburgice manifeste în cărțile românești vechi aflate la Biblioteca Universității din Pitești prin aplicarea metodologiei de cercetare culturologică incită largi discuții în definirea identității profilului. Se știe că, o dată cu venirea habsburgilor, s-au modernizat învățământul, biserica, regimul proprietății, armata etc. Prin contactele externe, influența culturii universale a câștigat teren, s-a dezvoltat plurilingvismul iar dicționarele multilingve apărute în spațiul românesc au contribuit la constituirea unui amplu dialog intercultural. Unirea religiilor era inițiativa politică a Imperiului habsburgic cu intenția finală ca românii să fie sub Casa Austriacă și imaginea "bunului împărat" era percepută în manieră culturală. Românii s-au disciplinat și interferența a condus la creații unice, la valori perene.

Reper în istoria unui popor, cartea, rămasă drept mărturie a trecutului, a înlesnit integrarea culturii noastre în marile culturi ale lumii. Și pentru că dezbaterile privind locul și rolul cărții dintr-o anumită perioadă continuă până azi, căci nici o minte organizată nu le-ar cuprinde cu exactitate deoarece ansamblul documentelor care ar trebui cercetate este foarte mare, ne-am rezumat la identificarea următoarelor volume care să reprezinte tema abordată: ***Teoreticon***, ***Anastasimatar bisericesc***, ***Irmologhion, Lexiconul româno-latino-ungaro-german*** și ***Grammatica Daco-Romana sive Valachica***. Au fost astfel scoase la lumină, nota bene, adevărate comori ce fac parte din bunurile culturale mobile de tip carte din colecțiile Bibliotecii Universității din Pitești.

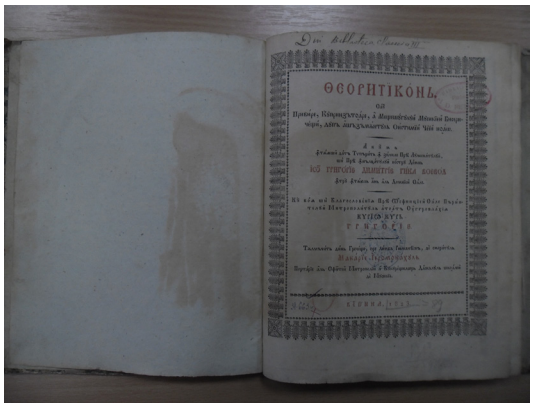
Pentru a avea o imagine de ansamblu a celor mai sus menționate am recurs la o descriere cât mai detaliată a cărților pentru a înlesni și stimula cercetarea științifică și altor specialiști. Am constatat astfel starea de conservare, limba și alfabetul, paginația și ex libris-urile și alte aspecte care nuanțează cercetarea bibliologică.

Însemnările și ex libris-urile descoperite poartă amprenta posesorilor și arată circulația cărții în aceea perioadă iar în contextul unui corpus general, au o valoare deosebită. Toate cărțile prezentate aici au ex libris-ul ștampilă *Biblioteca Părintelui I D Petrescu* (fost

BDD-A26166 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:37 UTC)

preot la Biserica Visarion din București, cunoscătorul nr. 1 în Paleografia muzicală) și reprezintă adevărate documente istorice ale vremii.

MACARIE IEROMONAH. Theoreticon, Viena, 1823

THEORETICON // Sau // Privire Cuprinzătoare, a Meşteşugului Musichiei Biseri-//ceşti, după aşezământul Sistemii Ceii noao // Acuma // întâiaşi dată Tipărită în zilele Prea Luminatului nostru Domn // IO GRIGORIE DIMITRIE GHICA VOEVOD // întru întâiul an al Domniei Sale. // Cu voia şi Blagoslovenia Prea Osfinţiei Sale Părin-// telui Mitropolitului atoată Uggrovlahia // Chirio Chir // GRIGORIE // Tălmăcită după Greceşte, pe limba Românească, de smeritul // MACARIE IEROMONAHUL, // Portărie al Sfintei Mitropolii a Bucureştilor Dascălul Şcoalei // de Musichie. // Viena, 1823.

Limba textului: română

Alfabet: chirilic

Paginație: [2] f., 30 p., (cifre arabe), 6 planşe cu note muzicale (*Scara tonurilor*)

Format: in 4^0 (25x19cm), 35 R (19x15cm), o coloană, pagină încadrată, blocul cărții (24,5x19cm)

Material: hârtie filigran

Tehnică: tipar în alfabet chirilic roşu şi negru

Ornamente/ ilustrații: foaia de titlu şi paginile în chenar; după foaia de titlu (verso albă) este prefața adresată de către Macarie Ieromonarhul, *Cinstiților Dascăli, şi Sistimii de Musichia cea noao Bisericească Costache şi Grigorie*; fleuron la fiecare început de capitol (p. 1, 25), frontispiciul reprezintă o cupă din care pornesc două ghirlande cu diverse flori, negru p. 1; la p. 24, vinietă, negru.

Legătura: originală, coperți din carton cu forzaț marmorat, cotor din piele maro; urme de cari, blocul cărții: pete de umezeală; între două brâuri aurite cu motive geometrice, titlul cărții „THEORETICON" cu alfabet chirilic.

Achiziție: ştampila ANTICARIATUL Nr. 4, Lei 35 , tuş roz; (Achiziție anticariat în 1968)

Ex libris: ex libris ştampilă p. de titlu şi pe prima planşă „Biblioteca Părintelui I.D.Petrescu" iar la p. de titlu, p. 1,3, 9, 30 „Seminarul Nifon Mitropolitul 1872"

Însemnare manuscrisă „Constantinescu Aurel cl III 1912 Maiu 12 ora 2 p.m. 1912-1872/40 de ani de când s-a făcut seminarul " (alfabet latin, creion, în partea de jos p. 1; p. de titlu, frontispiciu „Din Biblioteca clasei a III", cerneală negru.

Cota: 24 / T 43

CZU: 246.8; 783

Nr. inventar: 31663

BRV, III, nr 1185, p. 425-427

MACARIE IEROMONAH. Anastasimatariu, Viena, 1823

ANASTASIMATARIU //BISERICESC după aşezământul Sistimii ceii noao. //Acuma întâiaşi dată Tipărită în zilele Prea Luminatului, //Şi Prea Înălțatului nostru Domn //IO GRIGORIE DIMITRIE GHICA VOEVOD // întru întâiu anu al Domniei Sale.// Cu voia şi Blagoslovenia Prea Sfinției Sale Părintelui Mitropolit atoată Uggrovlahia // CHIRIO CHIR GRIGORIE. //Alcătuită după cel Grecesc pre limba Românească, de smeritul Macarie Ieromonahul, // Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureştilor Dascălul Şcoalei de Musichie. Viena, 1823

Limba textului: română

Alfabet: chirilic

Paginație: [5] f., 302 p., [1] f. (cifre arabe)

Format: in 4^0 (23x19 cm), 30 R (18x15 cm), o coloană, pagină încadrată, blocul cărții (22,5x18,5 cm)

Material: hartie filigran

Tehnică: tipar în alfabet chirilic roşu şi negru; note muzicale

Ornamente/ ilustrații: foaia de titlu şi paginile

BDD-A26166 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:37 UTC)

în chenar, după foaia de titlu (verso albă) este prefața adresată de către Macarie Ieromonarhul, *Mitropolitului atoată Uggrovlahia, Chirio Chir GRIGORIE*, apoi o gravură f. 5 v. „Învierea lui Hristos" (18x13,5 cm) semnată de J. Seker, litogravor; la fiecare început de capitol (p. 1, 33, 65, 99, 135, 173, 207, 239), frontispiciu ce reprezintă o cupă din care pornesc două ghirlande cu diverse flori, negru; la fiecare sfârșit de capitol (p. 64, 98, 134, 172, 206, 238, 300), fleuron, vinietă, negru iar la p. 301 „Îndreptar".

Legătura: originală, coperți din carton cu forzaț marmorat, cotor din piele maro; între două brâuri cu motive geometrice, titlul cărții „ANASTASI-/ MATAR"; urme de cari, blocul cărții: pete de umezeală

Achiziție: ștampila ANTICARIATUL Nr. 4, Lei 35, tuș violet; (Achiziție anticariat în 1968)

Ex libris: ex libris ștampilă p. [3], [51] „Biblioteca Părintelui I. D. Petrescu"

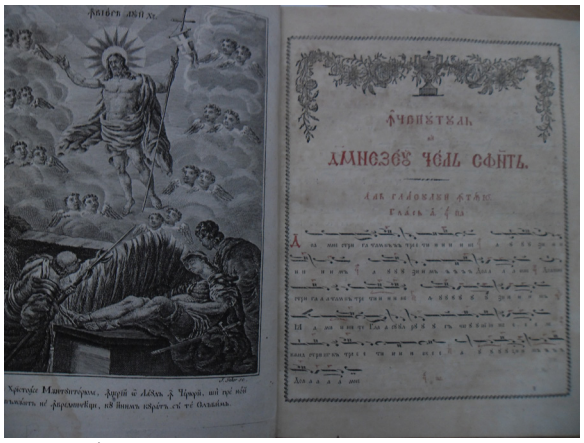
Însemnare manuscrisă: „12 iulie 1948 București" (pe foaia de titlu) în alfabet latin, cerneală albastră, în partea de sus a f. de titlu tăiată

Cota: 24 / A 49

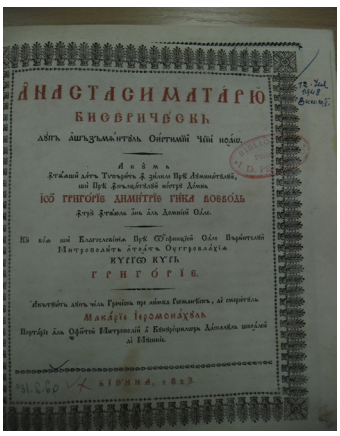
CZU: 246.8; muzică religioasă; 783

Nr. inventar: 31660

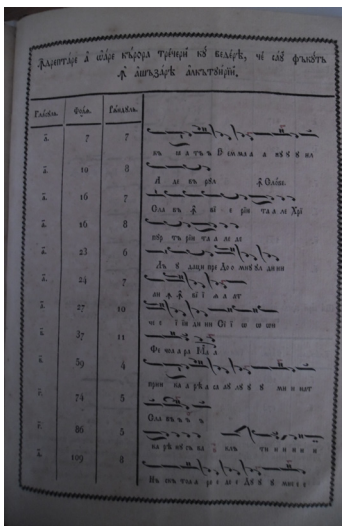
BRV, III, nr 1183, p. 414-417

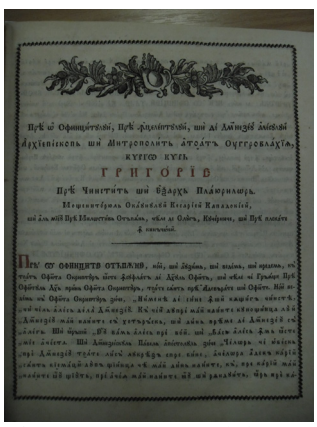
Gravură „Învierea lui Hristos" (semnată de J. Seker sc.) și frontispiciu ce reprezintă o cupă din care pornesc două ghirlande cu diverse flori

Foaia de titlu și paginile în chenar

Îndreptar

Prefața adresată de către Macarie Ieromonarhul, Mitropolitului atoată Uggrovlahia, Chirio Chir GRIGORIE

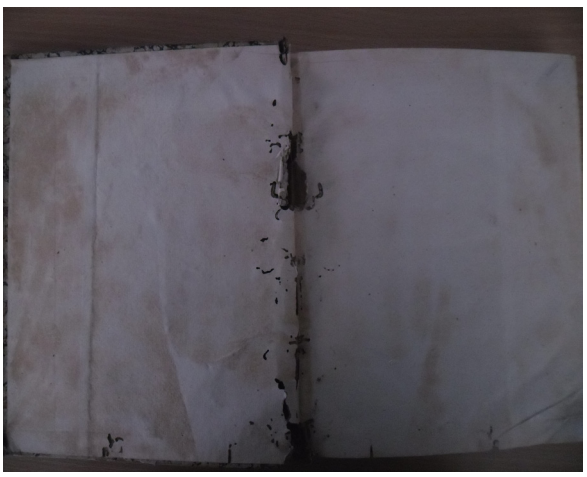

Legătura: originală, coperți din carton cu forzaț marmorat

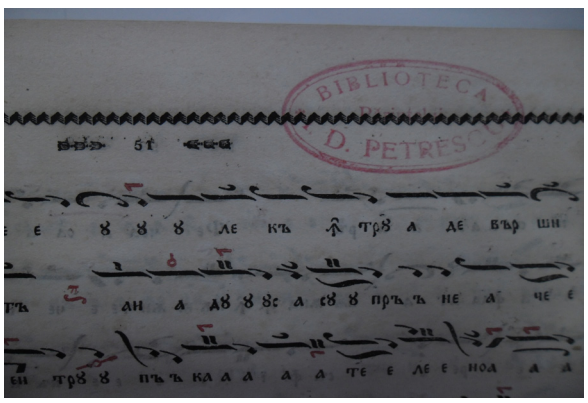
BDD-A26166 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:37 UTC)

Cotor din piele maro; între două brâuri cu motive geometrice, titlul cărții „ANASTASI-/MATAR”

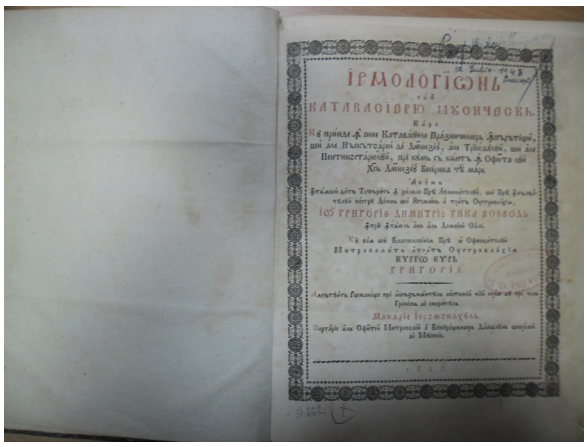

Urme de cari, blocul cărții: pete de umezeală

Ex libris „Biblioteca Părintelui I. D. Petrescu”

MACARIE IEROMONAH. Irmologhion, Viena, 1823

IRMOLOGHION // sau // CATAVASIERIU MUSICESCU. // Care // cuprinde în sine Catavasiile Praznicilor Înpărăteşti, // şi ale Născătoarei de Dumnezeu, ale Triodului, şi ale // Penticostariului pre cum se cântă în Sfânta lui // Hristos Dumnezeu Biserica cea Mare.// Acuma // întâiaşi dată tipărită în zilele Prea Luminatului şi Prea Înalţa-//tului Nostru Domn şi Hegemon a toată Ouggrovlahia // IO GRIGORIE DIMITRIE GHICA VOEVOD// întru întâiul anu al Domniei Sale // Cu bua şi Blagoslovenia Prea o Sfinţitului // Mitropolit atoată Uggrovlahia // CHIRIO CHIR // GRIGORIE //Alcătuită Româneşte pre aşezământul sistimii ceii noua du pre cel // Grecesc de smeritul // MACARIE IEROMONAHUL, // Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureştilor Dascălul Şcoalei // de Musikie, [Viena], 1823

Limba textului: română

Alfabet: chirilic

Paginaţie: [1] f., 220 p., (cifre arabe)

Format: in 4^0 (23x19 cm), (18x15 cm), o coloană, pagină încadrată, blocul cărţii (22,5x18,5 cm)

Material: hârtie filigran

Tehnică: tipar în alfabet chirilic roşu şi negru,

Ornamente/ ilustraţii: foaia de titlu şi paginile în chenar, după foaia de titlu (verso albă), p. 1 frontispiciu ce reprezintă un înger din care pornesc două ghirlande cu motive florale, negru; prefaţa (către „iubit Patriot Cântăreţului Român” este lipsă din acest exemplar; un element decorativ, vinietă de final.

Legătura: originală, coperţi din carton cu forzaţ marmorat, cotor din piele maro; urme de cari, blocul cărţii: pete de umezeală, între două brâuri cu motive geometrice, titlul cărţii „IRMO-/LOGHI”

Achiziţie: ştampila ANTICARIATUL Nr. 4, Lei 18, tuş violet; (Achiziţie anticariat în 1968)

Ex libris: ex libris ştampilă p. [3], [51] „Biblioteca Părintelui I.D.Petrescu”

Însemnare manuscrisă: „Preot Mihail Vulpescu, // 12 iulie 1948 Bucureşti” (pe foaia de titlu) în alfabet

BDD-A26166 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:37 UTC)

latin, cerneală albastră, în partea de sus a f. de titlu tăiată
Cota: 24 / I-80
CZU: 246.8; 783
Nr. inventar: 31662
BRV, III, nr 1184, p. 414-425

Coperți din carton cu forzaț marmorat

Însemnare manuscrisă: „Preot Mihail Vulpescu, // 12 iulie 1948 Bucureşti"

Macarie Ieromonahul era supranumit de către protectorul său, mitropolitul Grigorie al Ungrovlahiei, și *dascăl de musichie*. Teoretician şi compozitor de muzică psaltică (muzică de strană bisericească) Macarie a fost profesor la Școala de muzică a Mitropoliei Țării Românești, în București și a fost recunoscut pentru că a răspândit cărțile sale (noile cântări bisericești tipărite la Viena) în toate colțurile țării, la toate seminariile și mănăstirile românești care aveau școli de muzică.

Mitropolitul Dionisie Lupu l-a numit director (epistat) al Școlii de muzică bisericească / *portărie* (cum se specifică și în volum, *Portarie al Sfintei Mitropolii a Bucureştilor Dascălul Şcoalei de Musichie)* datorită faptului că ieromonahul Macarie era *cântăreț desăvârșit și cunoscător profund al sistemelor de psaltichie veche și nouă*.

La porunca mitropolitului a început opera de traducere din limba greacă a cântărilor bisericești în grai curat românesc. A renunțat astfel *la sistema veche și greoaie* și a transcris muzica psaltică pe notație nouă ușor de învățat pentru toți pentru că era în graiul patriei.

Theoreticon este prima sa tipăritură urmată de *Anastasimatar* şi *Irmologhion* din cele traduse din grecește și tipărite în limba română cu caractere chirilice la Viena, în 1823. Costache şi Grigorie au fost cadre didactice care îi țineau locul lui Macarie la Școala Mitropoliei pe perioada deplasării în capitala imperiului austriac. Au fost tipărite două ediții, una pentru Țara Românească şi alta pentru Moldova (într-un tiraj mai mic, „cu voia şi blagoslovenia" mitropolitului Veniamin (sub domnia lui Ioan Sandu Voevod) şi cu o prefață adresată „cinstiților dascăli ai sistimii musichiei ceii noaă bisericeşti din Moldovia").

Theoreticonul, primul manual de muzică bisericească cuprinde 30 de pagini cu instrucțiuni, 6 planșe cu teoria muzicii psaltice: tonuri, trepte, scări, mărturii, ftorale etc.

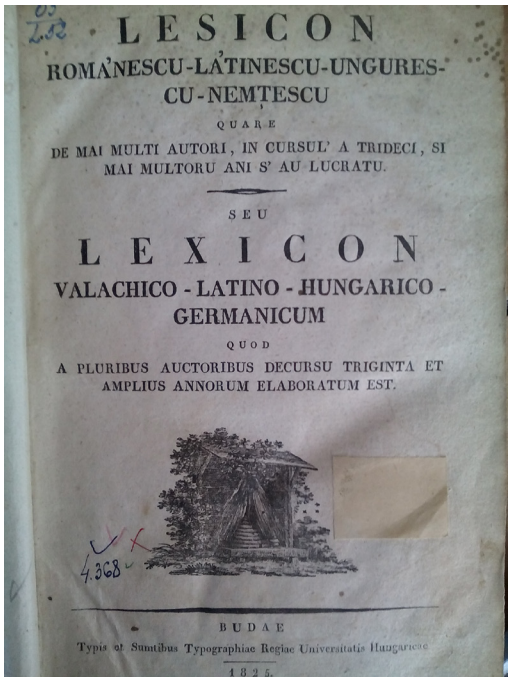
Volumul ***Anastasimatariu*** *bisericesc* conține cântările serviciului liturgic de sâmbătă seara şi duminică dimineața pe cele opt melodii ale octoihului (colecție de cântări pe opt glasuri/melodii, câte una pe săptămână). Traducerea cântărilor din această carte nu este tocmai servilă, căci Macarie, care era un om dotat muzical, acolo unde textul nu corespundea ca număr de silabe sau ca accent tonic, a completat, stilizat și ajustat, obținând astfel formule și chiar cântări întregi personale, la care a păstrat însă sistemul cadențial.

Irmologhion cuprinde rânduielile de cântare a troparelor (imne, scurte cântări de laudă pentru un sfânt sau unui eveniment religios); catavasii, cântări din Postul Mare, care se compun în această perioadă numai din trei ode în loc de nouă; penticostarul, care conține ritualul cântărilor sărbătorilor pe un anumit interval de timp (de la Paște până la Rusalii). Au fost tipărite două ediții, una pentru Țara Românească şi alta pentru Moldova, cu mici diferențe între ele (pe foaia de titlu, domnitorul Ioan Sandu Sturza şi mitropolitul Veniamin, în Moldova).

Exemplarul a aparținut Prof Mihai Vulpescu şi colecției personale a preotului Ioan D. Petrescu (1884-1970), profesor şi director la Academia de Muzică Religioasă şi cadru didactic la Conservatorul din București, autor de studii de muzicologie şi paleografie muzicală bizantină.

BDD-A26166 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:37 UTC)

LEXICON ROMÂNO-LATINO-UNGARO-GERMAN, Buda, 1825

LESICON
ROMA'NESCU-LA'TINESCU-UNGURES-CU-NEMTESCU
QUARE
DE MAI MULTI AUTORI, IN CURSUL' A TRIDECI, SI MAI MULTORU ANI S' AU LUCRATU.
SEU
LEXICON
VALACHICO - LATINO - HUNGARICO - GERMANICUM
QUOD
A PLURIBUS AUCTORIBUS DECURSU TRIGINTA ET AMPLIUS ANNORUM ELABORATUM EST.
BUDAE
Typis et Sumtibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae
1825.

LESICON // Roma`nescu-La`tinescu-Ungures // cu-Nemtescu // quare de mai multi autori, // in cursul`a trideci, şi // mai multoru ani s`au lucratu // seu // LEXICON // Valachico-Latino-Hungarico-// Germanicum // quod a pluribus auctoribus decursu triginta // et amplius annorum elaboratum est. // Budae// Typis et Sum(p)tibus Typographiae Regiae Universitatis Hungaricae, // 1825

Limba textului: română, latină, maghiară, germană

Alfabet: latin, chirilic, gotic

Paginație: [8] p. (cifre romane), 771 p.(cifre arabe), VIII, 103 p.

Format: in 8^0 (23x15 cm), 52 R (18x11 cm), blocul cărții (22,5x14,5 cm)

Material: hârtie filigran

Tehnică: tipar negru, în alfabet latin și chirilic; după foaia de titlu diverse texte (*Typographia Regia Budensis Datum Budae die 30 Augusti 1825*, la p. 3-4, *Crăiasca Tipografie din Buda*, text pe două coloane în alfabet latin și chirilic, la p. 5-8; *Ortographia romana sive Latino-Valachica, una cum slavi, que penetralia originationis vocum reserantur*, p. I-VIII; *Prafatio*, în limba latină, la p. 53; *Dialogu pentru începutu limbei Române. Între Nepotu și Unchiu*, la p. 54-102; *Extractus observationum ad pronunciationem quanundam literarum pertinentiun* la p. 103).

Ornamente/ ilustrații: frontispiciu CAPUT I. DE LITERIS GENERATIM ce reprezintă o carte deschisă asezată pe altele închise, înconjurate de ghirlande de frunze

Legătura: originală, hartie marmorată pe carton; la cotor piele maro, aplicare chenar dublu aurit „LEXICON // Walachi-Latin // Hun-Germanicum"; lipsă prima copertă, cea de-a doua fiind din carton cu forzaț maro

Achiziție: ștampila ANTICARIATUL Nr. 4, Lei 200, tuș violet; (Achiziție anticariat în 1963)

Ex libris: ex libris ștampilă p. [3], [51] „Biblioteca Părintelui I.D.Petrescu"

Însemnare manuscrisă: f.1. forzaț „Să ascultăm sfânta evanghelie, să luăm aminte, de la lucru să citim și celelalte" și f. 2. forzaț „Oprean Morogan"

Observații: Biblioteca Universității din Pitești deține două exemplare: un exemplar descris mai sus și cel de-al doilea, primit de la Biblioteca Academiei Române (are ștampila acestei instituții) care nu are copertile originale.

Cota: 81'374 / L 56

CZU: 81'374=135.1=124=511.141=112.2

Nr. inventar: 4368, CS / 456 (cel de-al doilea exemplar este cel primit de la Biblioteca Academiei Române)

BRV, III, (1240), P. 460-464

Cotor piele maro, aplicare chenar

Lexiconul este primul dicționar multilingv etimologic al limbii române, opera filologică colectivă a cărturarilor iluminiști din Ardeal și din Pesta:

Samuil Micu Clain care s-a foslosit la rându-i de contribuțiile ungurești ale lui Benedek Virág și András Halizky și contribuția nemțească a lui Mihail Ballman,

Vasile Colosi, Gheorghe Șincai, Ioan Piuariu-Molnar, Ioan Corneli,

Ioan Theodorovici și Alexandru Theodori,

Ioan Onișor, Paul Iorgovici, Kolossi Vasile și principalul lexicograf, editor și redactor, Petru Maior.

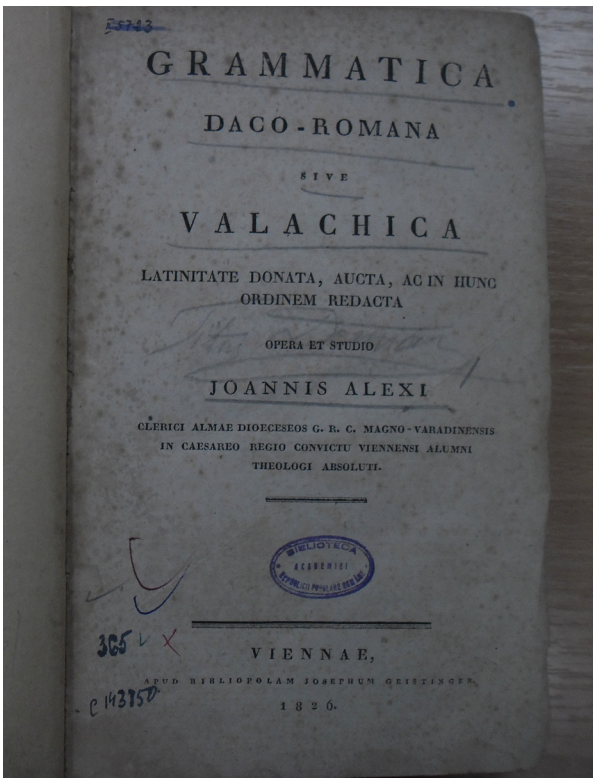
Necesitatea unui dicționar tezaur al limbii române preocupa de multe decenii și autoritățile politice ale Imperiului Habsburgic, astfel că tipografia a fost sprijinită și îndemnată insistent la tipărirea lucrării.

Lucrarea, în cele aproape 1.000 de pagini, cuprinde

BDD-A26166 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:37 UTC)

traducerea cvadrilingvă și etimologia pentru aproximativ 10.000 de cuvinte și termeni ai limbii române, având inclusă în deschiderea lucrării și o reeditare a *Orthographiei Romane* a lui Petru Maior.

ALEXI, IOAN.
GRAMATICA DACO-ROMÂNĂ.
Viena, 1826

GRAMMATICA
DACO-ROMANA
SIVE
VALACHICA
LATINITATE DONATA, AUCTA, AC IN HUNC ORDINEM REDACTA
OPERA ET STUDIO
JOANNIS ALEXI
CLERICI ALMAE DIOECESEOS G. R. C. MAGNO-VARADINENSIS IN CAESAREO REGIO CONVICTU VIENNENSI ALUMNI THEOLOGI ABSOLUTI.
VIENNAE,
APUD BIBLIOPOLAM JOSEPHUM GEISTINGER.
1826.

GRAMATICA // DACO-ROMANA // SIVE // VALACHICA. // LATINITATE DONATA, AUCTA, AC IN HUNG ORDINEM REDACTA // OPERA ET STUDIO // JOANNIS ALEXI // CLERICI ALMAE DIOCESEOS G B C MAGNO-VARADINENSIS //IN CAESAREO REGIO CONVICTU VIENENSI ALUMNI // THEOLOGI ABSOLUTI // Viena, // APUD BIBLIOPOLAM JOSEPHUM GEISTINGER// 1826

Limba textului: latina

Alfabet: latin

Paginație: 20 p. (cifre romane), 347 p.(cifre arabe)

Format: in 4^0 (23x19 cm), 30 R (18x15 cm), o coloană, pagină încadrată, blocul cărții (22,5x18,5 cm)

Material: hartie filigran

Tehnică: tipar în alfabet chirilic roşu şi negru

Ornamente/ ilustrații: foaia de titlu şi paginile în chenar, după foaia de titlu (verso albă) este prefața adresată de către Macarie Ieromonarhul, *Mitropolitului atoată Uggrovlahia, Chirio Chir GRIGORIE*, apoi o gravură „Învierea lui Hristos" (semnată de J. Seher sc.). fleuron la fiecare început de capitol (p. 1, 33, 65, 99, 135, 173, 207, 239), frontispiciu ce reprezintă o cupă din care pornesc două ghirlande cu diverse flori, negru; la fiecare sfârşit de capitol (p. 64, 98, 134, 172, 206, 238, 300), vinietă, negru, f. 5 v. „Învierea" iar la p. 301 „Îndreptar".

Legătura: originală, coperți din pânză maro; urme de cari, blocul cărții: pete de umezeală, între două brâuri aurii, autor şi titlul cărții „Alexi // Gramatica // DacoRomana // sive // Valachica"

Achiziție: ştampila ANTICARIATUL Nr. 4, Lei 35 , tuş violet; (Achiziție anticariat în 1968)

Ex libris: ex libris ştampilă p. [3], [51] „Biblioteca Părintelui I.D.Petrescu"

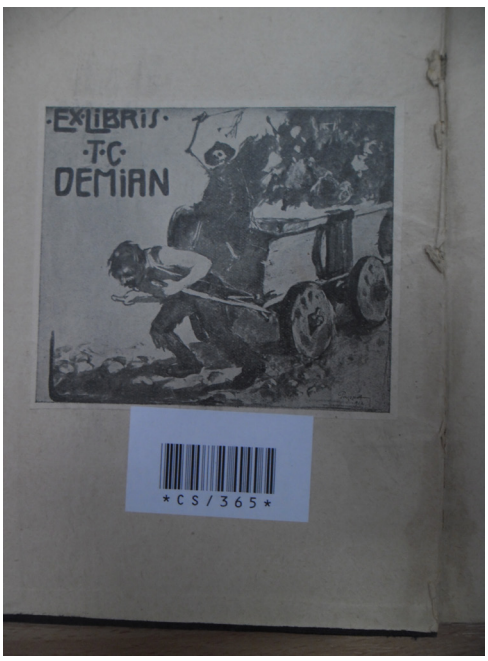
Însemnare manuscrisă datată „12 iulie 1948 Bucureşti" (pe foaia de titlu) în alfabet latin, cerneală neagră, în partea de sus a f. de titlu tăiată

Cota: 811.135.1 / A 40

CZU: 811.135.1'36

Nr. inventar: 365

BRV, III, nr. 1266, p. 482-484

Ex libris

BDD-A26166 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:37 UTC)

Ioan Alexi sau Alexi Joannis (1801-1863) a fost filolog român, episcop greco-catolic, al Diecezei de Gherla între 1854-1863, cu preocupări filologice și cunoscător a mai multor limbi străine, clasice și moderne. A studiat în România dar și la Viena. Student fiind la Viena a scris, în anul 1826, ***Grammatica Daco-Romana sive Valachica***, lucrare care era foarte răspândită în mediul învățaților timpului mai ales în Transilvania, propunând reducerea alfabetului chirilic, potrivit sistemului ortografic inițiat de Petru Maior. Având la bază această lucrare, filologul englez, Bruce Whyte a demonstrat romanitatea limbii române și a celorlalte limbi romanice surori. De altfel, însuși autorul Gramaticii susține faptul că *limba română este cheia cercetărilor asupra originii tuturor limbilor romanice*.

Lucrarea scrisă în limba latină, limba oficială a Imperiului Habsburgic, cuprinde :

- *Prefatio ad candidum lectorem* p. I-VIII
- *Conspectus grammaticae daco-romnanae sive Valachicae* p. IX-XVI
- *Gramaticae daco-romanae sive Valachicae.Pars prima.De Orthoepia, et Orthographia* p.3-24
- *Pars secunda Etymologia* p. 24- 221
- *Vocabulariu românesc și latinescu. Vocabularium daco-romanum, et latinum* p. 222–269
- *Dialogi sau forme de vorbitu despre Lucrurile quele, que mai adese ori vin ' inainte* p.270–313
- *Glume și istorii iscusite. Joci, et narratiunculae exquisitae* p. 313–318
- *Fabulele lui Esopu quele mai alese* p. 319–336
- *Errata* p. 337-338
- *Vocabulariu Românescu si Latinescu* p. XVII-XVIII
- *Index nominum D.D.Praenumeratium* p. 339-347

Cele cinci volume mai sus prezentate ne-au permis valorizarea și promovarea într-un ***Catalog ilustrat al cărților vechi românești*** și organizarea unei expoziții cu caracter permanent în incinta Sălii de lectură carte a Bibliotecii. Acest lucru ne-a surprins să descoperim unitatea în diversitate în ceea ce privește latura religioasă și utilizarea a două volume din acele timpuri până azi (*Teoreticon* și *Irmologhion*, îndeosebi ultimul) în cântările bisericești ale studenților teologi piteșteni. De altfel, mare interes a suscitat *Irmologhionul*, cântările bisericești (sau *utreniile*=slujbele ce se oficiază dimineața în Biserica Ortodoxă) lucrare recent dezbătută în cadrul Evenimentului internațional *Masterclass de cânt bizantin. Ediția a VIII-a* de la Iași, în vara anului 2015, la care a participat un student al Universității noastre.

Analiza în detaliu a cărților ne-a condus la reliefarea elementelor de vechime, de valoare memorială și la particularități și specific cultural care fac referințe și interpretări transdisciplinare despre impactul cultural habsburgic asupra culturii românești. Descoperim astfel aspecte legate de studii de istorie a limbii române dar și aspecte privind literatura bisericească, părți ce vizează numai un anumit segment de specialiști. În locul cărților religioase ortodoxe scrise în greacă sau în slavonă au apărut cărți în graiul patriei. Cartea religioasă și-a menținut monopol dar, pentru că erau în acea vreme influențe ale curentului iluminist, idei bazate pe rațiune și pe necesitatea educării poporului simplu, constatăm că extinderea învățământului în limba română impunea alcătuirea și editarea de manuale școlare. Observăm că serviciile tipografice de la Viena și Buda aveau o puternică secție în limba română coordonată de reprezentanții Școlii Ardelene.

Circulația cărții și finalitatea spirituală au arătat contribuția cărților la unitatea culturală și de neam a tuturor românilor.

Concluzionând putem afirma că Imperiul Habsburgic își află locul ce i se cuvine pe scena istoriei și culturii. Chiar dacă a dispărut din punct de vedere instituționalizat își așteaptă să-i fie explorate și evaluate *dimensiunile* în definirea profilului cultural.

Bibliography:

Bianu, Ioan; Hodoș, Nerva; Simonescu, Dan. *Bibliografia românească veche (1508-1830)*, / *The Old Romanian Bibliography*, Tom III. 1809-1830, București, Atelierele grafice Socec. & Co. Soc. Anonimă Română, 1903-1944.

Chiaburu, Elena. *Modalități de analiză și datare a cărții românești vechi*, / *Modalities of analysis and dating of the old Romanian book*, în *Biblioteca*: Revistă de Bibliologie și Știința Informării, nr. 7/1999, p. 210-211.

Pop, Florina. *Moștenirea habsburgică a Ardealului. De ce e Transilvania altfel: „Aici este o Europă în miniatură"*, / *The Habsburg legacy of Ardeal, Why is otherwise the Transylvania: „Here is a Europe in miniature"*14 februarie 2015.

http://adevarul.ro/locale/cluj-napoca/mostenireahabsburgica-ardealului-e-transilvania-e-altfel-aici-europa-miniatura-1_54df326a448e03c0fd99b24f/index.html

Radu, Măriuca; Repanovici, Angela. *O istorie a tiparului și a tipăriturilor*, / *A history of printing and of the publications*, Ed. a 2-a, Brașov, Editura Universității Transilvania, 2004.

BDD-A26166 © 2016 Centrul Cultural Interetnic Transilvania
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 12:58:37 UTC)